

ΜΑΘΗΜΑ 3

ΤΑ ΣΗΜΕΙΑ ΣΤΙΣΗΣ ΚΑΙ Η ΧΡΗΣΗ ΤΟΥΣ ΣΤΟΝ ΛΟΓΟ - Α

Όταν γράφουμε, πάνω στο γραπτό κείμενο δεν μπορούμε να αποτυπώσουμε ούτε τις παύσεις που κάνουμε για να πάρουμε ανάσα, ούτε το "ανεβοκατέβασμα" της φωνής μας (που παράγεται από την χαρά, την λύπη, τον φόβο, τον ενθουσιασμό, κλπ.), ούτε -γενικά- τον χρωματισμό της φωνής μας.

Γι' αυτό χρησιμοποιούμε διάφορα σημάδια που προσπαθούν να κάνουν πιο εκφραστικό τον γραπτό λόγο, άρα να βοηθούν αυτόν που διαβάζει το κείμενό μας να καταλαβαίνει πιο εύκολα και πιο γρήγορα αυτά που θέλουμε να πούμε.

Αυτά είναι:

✓ τελεία: « . »	✓ παύλα: « - »
✓ άνω τελεία: « · »	✓ ερωτηματικό: « ; »
✓ κόμμα: « , »	✓ ενωτικό: « - »
✓ άνω και κάτω τελεία
(ή διπλή τελεία): « : »	✓ θαυμαστικό: « ! »
✓ εισαγωγικά: « « » »	✓ διπλή παύλα: « - - »
✓ αποδιωγητικά: « ... »	✓ παρενθέσεις: « () »
	✓ αγκύλες: « [] »

Η ΤΕΛΕΙΑ (.)

Στα κείμενα μπαίνει:

- ✓ Στο τέλος μιας πρότασης που έχει ολοκληρωμένο νόημα.
«Μου αρέσουν τα σταφύλια".»
- ✓ Ύστερα από τις περισσότερες συντομογραφίες.
«Β. Αμερική, Δ.Ε.Η.»

Στα Μαθηματικά μπαίνει:

- ✓ Για να χωρίζουμε σε τριάδες τους πολυψήφιους αριθμούς.
« 23.370 , 8.600 »

Πότε ΔΕΝ μπαίνει:

- ✓ ΣΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ: Σε τίτλους, επιγραφές, επικεφαλίδες
«Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασης»
- ✓ ΑΛΛΟΥ: Στις ημερομηνίες «1821. 1940. 2016»

ΠΡΟΣΕΧΟΥΜΕ:

Όταν στο κείμενο υπάρχουν εισαγωγικά, παρενθέσεις ή αγκύλες, η τελεία μπαίνει έξω από αυτά:

Χτες αγόρασα τα «Λόγια της Πλώρης». Ωραίο βιβλίο!

Αν τύχει μέσα σε μια παρένθεση να υπάρχει ανεξάρτητη πρόταση με ολοκληρωμένο νόημα, τότε η τελεία μπαίνει από μέσα:
Κανόνισα να βρεθούμε όλοι στο σινεμά. (Μην αργήσεις να έρθεις.)

Η Άνω Τελεία (•)

✓ Πότε μπαίνει:

Όταν θέλουμε να χωρίσουμε δύο προτάσεις μέσα σε μία περίοδο, οι οποίες σχετίζονται μεταξύ τους: η δεύτερη έρχεται ως απάντηση στην πρώτη.

- Ποτέ του δεν νοιαζόταν για τους άλλους· κοίταζε μόνο τον εαυτό του.
- Δεν είναι τα πράγματα όπως νομίζεις· είναι πολύ καλύτερα.

✓ (Κι άμα θέλουμε περισσότερη λεπτομέρεια...)

Άνω τελεία βάζουμε, επίσης, όταν μέσα σε μία περίοδο (δηλαδή από κεφαλαίο σε τελεία) θέλουμε να χωρίσουμε μεταξύ τους κάποιες ίδιες ομάδες προτάσεων.

- Του Αισχύλου σώζονται τρεις τραγωδίες από τον τρωικό κύκλο, ο Αγαμέμνωνας, οι Χοηφόρες, οι Ευμενίδες· του Σοφοκλή, ο Αίας, η Ηλέκτρα, ο Φιλοκτήτης.

Το κόμμα (,)

Πότε μπαίνει:

Όταν θέλουμε να χωρίσουμε δύο νοήματα μέσα σε μία πρόταση, ή όταν θέλουμε να κόψουμε μία μεγάλη πρόταση για να διαβάζεται ευκολότερα, αλλά και για να πάρουμε μια ανάσα.

Πιο αναλυτικά, βάζουμε κόμμα:

- ✓ Όταν γράφουμε στην σειρά ασύνδετους όρους.
 - Περπατούσε μόνος, με αργά βήματα, σκεπτικός, χαμένος στον κόσμο του... (Στις περισσότερες περιπτώσεις, πριν την τελευταία λέξη αντί για κόμμα βάζουμε το "και".)
 - Το συρτάρι ήταν γεμάτο μολύβια, μιογιές, μαρκαδόρους και ζύστρες.
- ✓ Όταν, σε δύο διπλανές φράσεις, η δεύτερη φράση φαίνεται φυσική συνέχεια της πρώτης· σαν να εξηγεί την πρώτη.
 - Χτες το απόγευμα σηκώθηκε ένας αέρας, άλλο πράγμα!
- ✓ Για να διαχωρίζουμε την προσφώνηση σε μία πρόταση.
 - Άγγελε, έλα εδώ που σε θέλω! Το είδες αυτό, Ανίσα;
- ✓ Μετά από βεβαιωτικά ή αρνητικά επιρρήματα.
 - Ναι, εγώ σε φώναξα.
 - Όχι, δεν ήθελα κάτι.
- ✓ Για να χωρίσουμε τις περισσότερες δευτερεύουσες από τις κύριες προτάσεις.
 - Αν θέλεις να προλάβεις, πρέπει να βιαστείς.
 - Μιλούσε τόσο όμορφα, που όλοι άκουγαν με προσοχή.
- ✓ Για να απομονώσουμε τα λόγια κάποιου σε έναν διάλογο.
 - Θα περάσετε πολύ ωραία στο χωριό μας, είπε ο ξενοδόχος.

Δυσκολίες στην χρήση του κόμματος...

Η πιο δύσκολη περίπτωση είναι μάλλον στην περίπτωση αναφορικής πρότασης που ακολουθεί το υποκείμενο. Δύσκολη, επειδή η χρήση ή μη του κόμματος αλλάζει τελείως το νόημα.

- ✓ Όταν, λοιπόν, το νόημα της αναφορικής πρότασης έχει άμεση σχέση με το υποκείμενο, δεν βάζουμε κόμμα. (Προσοχή: όχι δεν χρειάζεται · δεν πρέπει να βάλουμε κόμμα!)

- Τα παιδιά που τρέφονται υγιεινά γίνονται πιο έξυπνα.

Το νόημα εδώ είναι πως αυτά που γίνονται πιο έξυπνα δεν είναι όλα τα παιδιά, αλλά μόνον αυτά που τρέφονται υγιεινά.

- ✓ Όταν η αναφορική πρόταση μπαίνει ως εμβόλιμη φράση, πρέπει οπωσδήποτε να βάλουμε κόμμα, για να μην αλλοιωθεί το νόημα.

- Τα σκυλιά, που είναι πολύ έξυπνα, δένονται πολύ με τους ανθρώπους.

Το νόημα που φαίνεται εδώ δεν είναι πως μόνο τα έξυπνα σκυλιά δένονται με τους ανθρώπους · είναι πως όλα τα σκυλιά (τα οποία παρεμπιπτόντως είναι πολύ έξυπνα) δένονται με τους ανθρώπους.

Πριν από το "και" βάζουμε κόμμα, ή όχι;

Σε μερικές περιπτώσεις, όχι μόνο βάζουμε αλλά είναι και απαραίτητο, για να μην χάσουμε το νόημα!

Βάζουμε κόμμα...

- ✓ όταν θέλουμε να χωρίσουμε δύο προτάσεις με ξεχωριστή σύνταξη η μία από την άλλη, αρκετά ανεξάρτητες δηλαδή μεταξύ τους.

- Ζήτησαν την άδεια να παίξουν μπάσκετ, και η γυμνάστρια τους άφησε.

- Είναι υπομονετικός και γλυκομίλητος, και αυτό φαίνεται στα μάτια του.

- ✓ όταν το "και" βρίσκεται στην αρχή μιας εμβόλιμης (πρόσθετης) φράσης, η οποία έτσι κι αλλιώς πρέπει να χωριστεί με κόμμα.

- Ήρθαν ξαφνικά, και μάλιστα απρόσκλητοι, μέσα στα μαύρα μεσάνυχτα!

Γενικά:

- ✓ Πολλές φορές χρειάζεται να βάζουμε περισσότερα ή λιγότερα κόμματα από όσα "πρέπει", προκειμένου να αποφεύγονται παρεξηγήσεις.

Π.χ.

Στη φράση: «Ήταν όμορφη και ψηλή, με πολύ μαύρα μαλλιά, γυαλιστερά, και φλογερά μάτια», το κόμμα μετά τη λέξη γυαλιστερά είναι απαραίτητο, παρ' όλο που ακολουθεί "και". Αν δεν το βάλουμε, ο αναγνώστης θα καταλάβει πως αυτά που είναι γυαλιστερά είναι τα μάτια της.

- ✓ Άλλες φορές, όταν έχουμε μεγάλες προτάσεις παραλείπουμε τα λιγότερο απαραίτητα κόμματα επειδή, αν βάλουμε όλα όσα πρέπει, γίνεται κάπως κουραστικό το γραπτό μας.

(Π.χ. Αν βάζαμε όλα τα κόμματα που πρέπει, η παραπάνω πρόταση θα έπρεπε να γίνει ως εξής: «Άλλες φορές, όταν έχουμε μεγάλες προτάσεις, παραλείπουμε τα λιγότερο απαραίτητα κόμματα, επειδή, αν βάλουμε όλα όσα πρέπει, θα παραγίνει κουραστικό το γραπτό μας.»). Λίγο κουραστικό δεν είναι;

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Δεν ισχύει ένας μόνο απaráβατος οδηγός για την χρήση του κόμματος.

Πολλές φορές χρειάζεται να ερμηνεύουμε πιο ελαστικά τους κανόνες χρήσης.

Το βασικότερο που πρέπει να θυμόμαστε είναι πως τα κόμματα δεν τα βάζουμε με τυφλή προσήλωση στους κανόνες, αλλά προκειμένου αυτός που διαβάζει το γραπτό μας να καταλαβαίνει όσο γίνεται περισσότερο, και ξεκούραστα, το νόημα αυτού που θέλουμε να εκφράσουμε.

Άνω και κάτω τελεία (:)

Μπαίνει για να δηλώσει πως θα ακολουθήσει ένα παράθεμα από κάποιο κείμενο, μία φράση, ένας ευθύς λόγος, κλπ.

Ο Χριστός είπε: «Αγαπάτε αλλήλους».

Θα σου πω μόνον αυτό: ποτέ μου δεν σου είπα ψέματα!

ΜΑΘΗΜΑ 3

ΟΝΟΜΑ:

ΤΑ ΣΗΜΕΙΑ ΣΤΙΣΗΣ ΚΑΙ Η ΧΡΗΣΗ ΤΟΥΣ ΣΤΟΝ ΛΟΓΟ - Α

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Στην παρακάτω ιστορία του Αίσωπου, όπου υπάρχουν παύλες βάλτε (πατώντας έντονα το μολύβι, για να φαίνεται) τελείες (.) ή άνω και κάτω τελείες (:) , στα σημεία που πρέπει:

Η μάνα του κάβουρα είπε στο παιδί της__ «Μην περπατάς λοξά και μην τρίβεις τα γνυρά σου πάνω στις υγρές πέτρες»__ Τότε το καβουράκι της απάντησε__ «Μάνα, αντί να με συμβουλεύεις με τα λόγια, περπάτα πρώτα εσύ ίσια και βλέποντάς σε θα σε μιμηθώ κι εγώ»__

Ήθελε να πει, δηλαδή, ο Αίσωπος πως πρώτα πρέπει να εφαρμόσουμε εμείς κάτι και μετά να κάνουμε παρατηρήσεις στους άλλους να κάνουν κι αυτοί το ίδιο__

2. Στις παρακάτω προτάσεις, όπου υπάρχουν παύλες να βάλετε τελείες ή άνω και κάτω τελείες:

α) Ο πατέρας μου μου έλεγε__ «Να ζεις πάντα προσπαθώντας να πολεμάς το άδικο»__

β) Ο Χριστός έλεγε__ «Να αγαπάτε όλους τους ανθρώπους»__ Οι άνθρωποι, που δεν τους άρεσε αυτό, άκουσαν__ «Να αγαπάτε μόνο αυτούς που θέλετε»__

γ) Υπάρχουν δύο κατηγορίες ανθρώπων__ Αυτοί που αγωνίζονται για το δίκιο και αυτοί που αγωνίζονται για το συμφέρον τους__

3. Να ξαναγράψετε τις παρακάτω προτάσεις, βάζοντας τελεία ή άνω τελεία όπου έχει παύλες (και κεφαλαία όπου χρειάζεται).

Θυμηθείτε:

Μετά από τελεία αρχίζουμε με κεφαλαίο γράμμα. Μετά από άνω τελεία αρχίζουμε με πεζό (μικρό) γράμμα.

α) Δεν ήταν αέρας αυτός__ σωστή θεομηνία ήταν__

β) Μια αστραπή έσκισε τον ουρανό__ σε λίγη ώρα ακούστηκε και η βροντή__

γ) Δεν φοβόταν ποτέ του τίποτε__ τόσο δυνατός ένωθε__

δ) Δεν είναι βιβλία αυτά__ γεμάτα με λάθη είναι__

ε) Σαν να αρχίζει να φθινοπωριάζει__ ήδη άρχισαν οι πρώτες ψυχρές__

4. Να βάλετε κόμμα (πατώντας έντονα το μολύβι, για να φαίνεται) σε όποιο σημείο κατά την γνώμη σας χρειάζεται στις παρακάτω προτάσεις:

- α) Έκανε μια προσπάθεια να σκαρφαλώσει στο δέντρο αλλά έπεσε στο έδαφος. Ανασηκώθηκε έτριψε το χτυπημένο του γόνατο κοίταξε ψηλά στο δέντρο και άρχισε να προσπαθεί για δεύτερη φορά ενώ οι άλλοι κοιτούσαν να δουν αν θα τα καταφέρει.
- β) Μεγάλωσε πια και η ντουλάπα της είναι γεμάτη με παντελόνια μπιχούζες φούστες φανέλες που δεν της κάνουν.
- γ) –Άγγελε έλα εδώ που σε θέλω! –Ναι μαμά είπε ο Άγγελος ενώ συνέχισε να παίζει.
- δ) Διάβασα πως τα ψάρια ιχθυοτροφείου μάς κάνουν κακό είπε σκεπτική η μητέρα. Τα ταιίζουν με συνθετικές τροφές με αντιβιοτικά με φάρμακα και με φαγητά που δεν θα έτρωγαν ποτέ από μόνα τους.
- ε) Το Σύνταγμα προστατεύει την ελευθερία την ζωή την περιουσία και τα δικαιώματα των πολιτών.
- στ) Άνοιξε την πόρτα και έφυγε μέσα στην νύχτα ήσυχα αθόρυβα αμίλητα...
- ζ) –Δεν μπορώ να σου μιλήσω τώρα. –Καλά θα σου τηλεφωνήσω αργότερα!
- η) Η μυθολογία μάς λέει πως η Αφροδίτη η θεά της ομορφιάς βγήκε μέσα από την θάλασσα.
- θ) Η γοργόνα μισή γυναίκα και μισή ψάρι σταματά τα καράβια και τα ρωτά για τον αδερφό της τον Μεγαλέξανδρο.
- ι) Εγώ είπε ο Παπαφλέσσας στους προεστούς της Μεσσηνίας ήρθα εδώ για να πολεμήσω τον Ιμπραήμ όχι για να κρύβομαι!
- ια) Οι Έλληνες που πολεμούσαν τους Γερμανούς φασίστες στα βουνά αγωνίστηκαν γενναία.
- ιβ) Η κατσίκά μας βέλαζε στεναχωρημένη επειδή έχασε το κατσικάκι της.

5. Σε κάποιες περιπτώσεις ταιριάζει να βάλουμε κόμμα πριν το "και". Εντοπίστε τες και βάλτε το.

- α) Πήγε στο σουπερμάρκετ__και γύρισε φορτωμένος με γάλατα, γιαούρτια, τυριά, απορρυπαντικά__και ένα ηλεκτρικό μίξερ.
- β) Είναι ήσυχη, ήρεμη__και λιγομίλητη__και αυτό την κάνει να φαίνεται αδύναμη.
- γ) Καθόταν ήσυχος στην καρέκλα του, ατάραχος μέσα στην φασαρία, τα κλάματα__και τις φωνές__και βέβαια επέμενε πως δεν είχε καμμία σχέση με την ζημιά που είχε γίνει.